

ותמי מְכַמְרִים, בְּמִכְמַרְת־
 רק יָפֶה שֶׁנִּכְתַּב בְּטוֹיִם.
 וְיִפֶּה שֶׁמוֹד יֵשׁ לִי הַפֶּחַ
 לְהַרְרִים, לְהִמִּית אֶת רַגְזִי -
 וְלִזְמַר לְיִפְיֵךְ הַקֹּלְלֹת,
 לְנִצְחָה, לְהַפְכֵךְ לְשָׁרִי.
 לא תִרְחַמְנִי גַם עָלַי, מְאַיֶּמֶת.
 בְּגוֹשֶׁף בִּי בּוֹנֵרֶת מְסִיד -
 אֶת נִכְנַעַת מְבֹאֵי, נִדְהַמְתִּי,
 עַת תִּשְׁרַק הַרוּחִית וְתִשְׁקִיט
 בְּשָׂרָה - כְּגוֹרֵל שֶׁחֲתַךְ מֶה,
 שֶׁתִּרְמִיד בְּזֶהֱב תִּקְוִים -
 רְצוֹנִי הוּא יְמוֹת כְּנֹבֵל שֶׁחַק -
 עֲתָה יִפְרוּ רַחֲמָיו לִי יָפִים.

IV

אֶת יְרֵי אֵל לְפִי כְּכֶר קִשְׁרָתִי.
 רק אַחַת יֵשׁ לְכֹן: מִשְׁבְּרוֹ -
 שֶׁתֵּלַךְ! - בְּקִלְלָה לֹא אֶמְרָתִי;
 וְתִסִּיד כְּתִסִּיד יִתְקוּטָטוּ.

לִי קָרַב עִם חוֹלוֹת שֶׁרָכְבוּ.
 בִּי חִזָּה שֶׁהָרוּחַ הִקְרוֹ;
 מִשְׁמַלְלֵי־יָם וְדִמְיוֹנֵי הַיָּם שׁוֹחֲחוּ:
 שֶׁאֲשָׂא, שֶׁאֲסַבֵּל אֶת דְּבָרוֹ.
 בְּמִקְרוֹ שֶׁל דָּמִי יִשְׁתַּמְקַע.
 מֶה אֲגִיד: פֶּה מְכֹאֹב וּמִשְׁגָּה -
 וְנוֹפֵי הוֹזַעְק, הוּא יוֹדֵעַ
 שֶׁעֲלִיתִי לְעֻצְמֵי אֶת כֶּל זֶה.
 מֶה עֲשִׂיתִי לְעֻצְמֵי לֹא אֶסְלַח לִי.
 גַם אֵינִי הָאֲשֵׁם הָאֵיִם -
 רק אֲדַע: שֶׁאֲנִי זֶה חֲתַמְתִּי
 בְּאֶפְקֵי הַמְּכָרִים אוֹת־רִיגוֹן.
 נִקְמַת־יָד מֵעֲנוּתִי בַּה נּוֹשְׂרַת,
 בְּמַחְפָּה לְבֹאֵי כְּצִמְאֹן -
 פָּרַחִים לְבֹאֵי אֶת קוֹשְׂרַת -
 לֹא אֶסְלַח, גַּם אֵינִי הָאֲשֵׁם.

V
 יִתְנַקֵּם לְכָבִי בְּכֶל רַגְעַם.
 יִתְנַקֵּם כְּיָדִי בְּעַד רֹם
 וְיִכּוּ כֶּל מְדַבֵּר מִלֵּא רַגְשׁ -
 בְּעַד יָפִי שֶׁלְּמִתִּי בְּדָם.
 לִי אֲרָצִי לֹא זְוִית לְשִׁבְרָטִי,
 לֹא יִלְדוֹת כְּתוּקָה לְשִׁבְגָאִי -
 רק זְמַרָה עַל בְּרָפִים שׁוֹרְרַת
 בְּדַבְּקוֹת דְּוִיָּה בְּאֲזוּנֵי.
 רְצוֹנִי לֹא יְמוֹת - בִּי בִי קָרַח,
 בְּלִי תְלוּם, בְּלִי יָד, בְּלִי מִלִּים -
 רק זְמַרָה שֶׁל רוּחוֹת תְּפַרְרָה
 בִּי אֵיִם, הַעֲלֵי מְדַמְדָּם.
 שֶׁפָּתִיו - שֶׁפָּתִי. בְּלִי-מִצִּיתִי
 בְּאֲרָצִי יִשׁוּתִי כֶּה הַמְּכָה. -
 כְּנֹם תִּיכּוֹן - יוֹם אוֹרִים לִי רְצִיתִי -
 בְּעִינֵיהָ שֶׁרָשׁוּ עַד תִּקַּע.
 תל-אביב

ע ל א ד ר י כ ל ו ת

ד. קוצינסקי

באופן שאני רוכש לי אותו. שאני גובר עליו, משתלט ומרגיש אותו. קשה להסביר זאת לאדם, שאינו בקי בעניינים אלה. אולם קל לו להבין, שהרגשת החלל של קולומבוס, אשר רק כעבור חודשים מספר הגיע לאמריקה. היא אחרת לגמרי, מאשר זו של אדם, בן תקופתנו, הגובר את המרחק הזה במשך שעות מספר. בן התקופה ההיא יצר בתוך חלל מרוכז, תוך עצמו, דוגמת העולם השולט בו, באדם. בן זמננו יוצר חלל הארגון: מסעלי תעשייה בכל הופעותיהם השונות, שכונות וכדומה. (גם הרחוב הוא רק חלל ארכיטקטוני, אם גם בלתי מסופף). כיום משתלט האדם על חלל העולם. אדם הרומנטיקה והגוטיקה יצר את החלל של אור מסתורין, לא כן האדם המודרני המכניס את האור בכל זהרו ובכל הדרו אל תוך החלל הארכיטקטוני. הוא הקובע את החדירה ההדדית של החלל החיצוני והחלל הפנימי עד כדי כך, שאין להפריד ביניהם. חללנו, חלל האוטו, האוירון - הנהו חלל הכוון, והתקדמות התנועה. הודות לאוטו והאוירון, היינו התנועה הבלתי פוסקת, המקרבת - הולך ופוסק הדבר המפריד בין אדריכלויות לאומים. ההבדלים הארכיטקטוניים תלויים, בעיקר, בסגולות החומרים ובקו-סטרוקציות הקשורות בחומרים האלה. והרגשת החלל המתחלפת ומשתנית קובעת

בתקופה קדומה, בראשית היות האדם, היתה דירתו חלל מגין בפני פורעניות הטבע, אויביו, ובעלי חי טרסננים. רק משהחל מתוך יצר שעשועים לצייר על פני קירות מערות ציורים מהעולם הסובב אותו. לבנות מן החומרים, בהם הקים לו את סוכת המגן שלו. חללים מחושבים ומעשיים - צצה כעצם הראשונה האדריכלות, כגורם תרבותי. - באותה המדה, שצורת הבטוי של המוסיקה הוא הצליל, של הציור השטח והצבע, של הפסלות הגוף, - באותה המדה היה החלל צורת הבטוי של האדריכלות. הוא נוצר מתוך תנועת השטחים בכל הפוכיהם. הצורה היסודית של החלל הם: המעוקב, הכדורי, הגלילי, הפריסמה. כל חלל ארכיטקטוני נוצר מתוך אותן הצורות היסודיות או שנוייהן. יפי החלל תלוי בבהירות צורתו, ביחסי השטחים הסמוכים ובהארה. כי לכל חלל ארכיטקטוני תכלית משלו. התכלית הזאת היא גם הקובעת צורתו. משנה תנאי של צורת החלל הארכיטקטוני הוא יחסו לחלל החיצוני, יחס, המוצא את ביטויו באופן של חדירת השטחים הסוגרים אותו כלפי חוץ. מהו המציין את תקופתנו? האם לא הרגשתנו את החלל, הרגשתנו את העולם. כי יצירת החלל הארכיטקטוני תלויה בעיקר ב, בעמידתי בעולם.

יותר, אלא להפך כל שאיפותינו הן לצאת אל המרחב, לפתוח את הבית ברוחה ע"י הרחבתו לתוך החלל הטבעי. במקום קיר המגן, המגביל אותנו ומצמצם, פותחים אנו אותו, או בונים אותו מחומר כזה (זכוכית), שנוכל להיות בקשר תמידי עם החלל הטבעי.

אין זאת כלל וכלל השתעשעות אסתטית, אם קורביוה מעמיד את הבית על עמודים ומרחיב באופן כזה את הגן אל תוך הבית. הצורות הללו נוצרות מתוך עומק ההרגשה של קביעת יחס קרוב בין חלל הדירה ובין החלל הטבעי. לפנים היה גם קשר בין שני היסודות האלה, אבל הפלסטיקה של הבנין היתה חודרת לתוך החלל הטבעי, כעת מתדירים זה את זה. בניי האדריכלות הישנה היו גופים מתים, שהותאמו לטבע, על החדשים להיות יצורים חיים של הטבע, חודרים כל הוד הטבע, חלקו הבלתי נפרד של הטבע, כאילו היה צומח מתוכו.

באמצעות החומרים גוברים אנו על הקונסטרוקציה. אולם, מני אז הכרנו את הביטון, את הברזל, את הזכוכית בכל יכלתם ובכל סגולותיהם הטטיות גשתנו הצורות תכלית שגוי. העמודים הנשאים ביותר של הגוטיקה הטרזנית נראים כלעומת עמודי ביטון המודקפים או שלדי ברזל, כבדי גוף. הכפות הנוצרות ביותר של התקופות הקודמות אינן יכולות לעמוד למבחן בפני קונסטרוקציות הברזל או הביטון שלנו. מבלי לדבר על יכולת הזכוכית. ובו בזמן, שבבניה הישנה לפי רוב היתה בולטת הסתירה בין מרחב החלל הפנימי ובין כובד הצורה הפלסטית חציצונית של אותו הבנין, שוררת כיום בבניה החדשה התאמה בין שניהם; ההתאמה הזאת באה הודות ליכולת החומרים ותלויה במדה גדולה בידיעתנו את החומרים האלה ידיעה רבה. האדריכלות הישנה נחלקה לשתיים: פנימית—אדריכלות החלל, חיצונית—אדריכלות פלסטית. האדריכלות המודרנית הנה אך ורק אדריכלות החלל, הן מבפנים והן מבחוץ. משום שהיא שואפת ומגבירה את שאיפתה לקשר, להחדרה הדדית של החוץ והפנים.

מעשיות, קונסטרוקטיביות, הנם רק מלים נבובות ולא יותר, באם הרגשת החלל אינה המכריעה, אינה היסוד היוצר. אין דבר, שיהיה כה מכוער, ובלתי ארכיטקטוני, כמו חומר מנוצל לשם קונסטרוקציה עשירת הרוח, כביכול; ואין גם דבר עני מאשר מעשיות ריקה, באם לא יוצר חלל אחדותי, כי הוא היסוד הראשוני של כל אדריכלות. עלינו ליצור אותו, ומה שמחוצה לו הנהו רק משחק.

ה מ ו ת א ש ר ב ו ש ש . . . (ספור)

כדמעות נאמנות, רותחות ומקרב לב דין. כמה ככו—ואך כעבור ימים, תוך כדי ככי נוסם, התחילה רוחשת בהסתר הצפיה החרשה מתוך אטימת האזנים, לאותו דבר מוכן מאליו, איום אך הכרחי.

הכו מתוך חרדת-יגון ערב ובקר ככל יום תמיד. והדבר לא בא. לאט עכרו שנתים, שלש שנים. ליו—לא ראו אימת— נתבגרה לאשה הטובת גו, ומזמן שהיא מחוללת באחד התיאטרונים הקטנים בקושטא הכירה. לשם הלכה אחרי בחיר-לבבת, צעיר תורכי רחב-גרם עם עיני-שקדים טובות-חיוך, אשר התאהב בה כאחד מנשפיה-המחוללות בקפה הוינאי המפואר.

היא מרכה לצחק כנשפים לקהל, הצוהל לקראת חמוקי-יריכה ושדיה החשופים, וכימים מצטחקת היא להסד בחורה המתענסת לברק שתי העינים השחורות. ואך ככואה הביתה נעלם איש-שם הצחוק, נסתר.

את שנויי תקופות האדריכלות. לא הכותרת של היוונים. ואף לא האורנ-מנטיקה של ילדי הגוטיקה הנו המציינות את סגנון הבניה, כי אם עצוב החלל. ובאותו הרגע, שאמצאות הסכניקה, סברות פילוסופיות—פיזיקליות ואף מתמטיות שללו מבין תקופתנו את הרגשת החלל הישנה, או בכל הפחות הביאו אותו עד לידי א-יבטחון בו, — נבוכו גם האדריכלים. הם בקשו לצאת מן המבוכה על ידי גנבת צורות אורנמנטליות—יתוספת בנין משעשעת מתקופות עברו, כמבקשים לכסות.. אולם הם שכחו את הרעיון העיקרי של כל אדריכלות—החלל. באי כח הזמן ההוא הם אדריכלי החצר, באיזו ארץ שהיא, מחוננים בחוסר הרגשת מרחק תקופתם. היורשים, כמובן, הרטו את מטען הסגנון המנופח הזה, הם הופיעו כשליחי המעשיות. אך גם לא כבשו, ואף לא עצבו, את החלל מחדש. אחד הבנינים החדשים המהוללים בפי כל, מורה דרך להרבה מחקים— מגדל איינשטיין— (מנדלסון ברלין) הנהו יותר פלסטיקה מאשר אדריכלות. הצעירים החדשים ובראשם קורביוה (ואין לשכוח גם את לוי וורייט הזקן באמריקה, ואת טקנוב בגרמניה) עובדים שוב תוך חלל ומעצבים אותו מחדש.

מחדש? חוקי החלל נצחיים הם, משתנים רק היסודות מהם נבנה החלל: הקונסטרוקציה. משתנים המגע והחדירה ההדדית של החלל הארכיטק-טוני תוך חללו הטבעי, המתבטאים בתפיסת תפקידם של קירות, חלונות, דלתות. כמובן, שהחומרים, יכלתם הקונסטרוקטיבית החדשה, כמו כן חומרים חדשים בכלל, משפיעים השפעה רבה.

הקונסטרוקציות החדשות בקשר עם אידיאת החלל של האדם, אשר טס, שומע רדיו, ובכן, כמעט גבר על המרחק, הן היוצרות את האדריכלות החדשה. אנו נמצאים כיום רק בהתחלה. אנו טסים, אמנם, באויר, אולם טרם תפסנו את החלל כר, שנוכל לעצבו מבחינה אמנותית, לעצבו כשם שעשו זאת יוצרי הכפה.

רק הקונסטרוקציה נותנת צורה לחלל והאור מפיח בו רוח חיים. באמצעות החומר אנו משתלטים על הקונסטרוקציה, הודות לאור בכל אינסנסיביותו מתעוררת בנו הרגשת החלל. אבל יחסנו אליו תלוי גם בכשרון התנועה של האדם. כי הודות ליכולת של כשרון התנועה צומחת בנו ההרגשה: לגבור עליו—פירושו של הדבר: להבין אותו. מתוך זה כבר גדלה הפרספקטיבה שלנו, משתנה קנה-המדה שלנו. במקום הפחד מפני החלל הגדול מתעורר בנו הרצון לגבור אותו, להשתלט עליו. כיום אין אנו נסגרים

מרדכי עובדיה

ינה — קרית-החמודות, עיר הענוגות, העליונות. ברחוב מהרחובות הגונויים-נרחבים, ככית נכוה, כהיר, הקורץ כמאות עינים-חלונות כזחיות ובקלות רעת וינאית; בקומה, כדירה אחת, כחדרים-ספור—שם, בתוך מעגל מתרועעים חיי כני-אדם פצועים.

פה, לצד חייה המפרפרים של אשתו חולה-נואשת, שכויים חיוו השוריריים של מכס גולדר, פה גם כפוחים חיים צעירים, כמהיר פרי של ליו, בת לה מכעלה הראשון ובתו החורגת. זה חמש שנים שזו עם פני-השעווה השקועים כתוך כרים לבנים, עגומים, שזו אשת חיקו לשעבר, חולה מחלה אנושה, וזה כבר נתיאשו הימנה גדולי הרופאים בבירה.

כמה רמעות שפכו אז לפני חמש שנים, הוא וליו, הנימנסיסטית, עדיין עם המחלפות הכבדות, עת האדון-הפרופיסור הפליט מלים ספורות, רופפות, וסגנון כעכע לתוך הממחטה כזהירות משנה. ככו